

Dicunt aliqui, quod Amalecitarum, de quibus hic, fuerint reliquiae eorum qui evasere manus Saül. Sed hoc non videtur verisimile: nam Saül omnes in flagrante depraedatione occidit, excepto Agag rege eorum, qui tamen postea in frusta fuit concisus a Samuele. Unde nullus videtur fuisse fugae locus.

R. quod Amalecitarum hic a Simeonitis delati, fuerint ex posteris illorum 400 virorum qui evasere manum David, quando percussit latrunculos, qui incenderant urbem Siceleg, I Reg. XXX; qui post fugam se receperunt in montem Seir, atque multiplicati non semel vexavere Simeonitas. Unde hi sub initium regni Ezechiae eos occiderunt. Sed fructu hujus victoriae non diu gavisi sunt Simeonitae: nam deserentes Deum, anno sexto regni Ezechiae a Salmanasar captivi abducti sunt in Assyriam, IV Reg., XVII et XVIII.

CAPUT V.

Recensentur posteri tribus Ruben, Gad, et dimidia Manasse, qui vicinos Chanaanos e regionibus suis ejecerunt sub Joatham rege Juda.

QUAEDAM RESOLVUNTUR. — Petes 1. an catalogus filiorum Ruben, etc., qui hic textitur, sit similis catalogo filiorum Juda.

R. negative. Quia filii Juda per continuam successionem numerantur; quia ex tribu Juda est David, et ex Davide Christus erat nasciturus. Hic autem tantum pauci principes tribus Ruben, Gad, et dimidia Manasse recensentur, qui certo tempore, v. g., vivente Jeroboamo, vixerunt vel numerati sunt.

Petes 2. quid γ . 12 velit Scriptura dicens: *Joel in capite*.

R. cum Hebraei legant: *Joel caput*, denotatur quod primus princeps inter Gaditas fuerit Joel, secundus Saphan, etc.

Petes 3. quis sit Jeroboam, de quo hic γ . 17. Menochius et Abulensis putant, quod sit primus Jeroboam filius Nabat, qui tempore Roboam regnavit super decem tribus; de quo, ait Menochius, quia est celebrior, sermo esse videtur, cum nihil aliud addatur. Attamen

R. et dico, quod Jeroboam, de quo hoc cap. agitur, sit abnepos Jehu, qui convixit Amasiae regi Juda, ut patet ex IV Reg., XIV, 25, ubi dicitur: *Anno quindicesimo Amasiae filii Joas regis Juda, regnavit Jeroboam filius Joas regis Israel in Samaria, quadraginta et uno anno*. Adeoque 14 annis Jeroboam regnavit cum Amasia, qui in toto regnavit 29 annis, ut dicitur mox cit. cap. lib. IV Reg., γ . 2. Porro Amasiae regi Juda successit Azarias, qui in regno complevit 52 annos, IV Reg., XV, 2.

Ad rationem in oppositum dico, quod Scriptura sufficienter distinguat Jeroboamum secundum a primo designando Amasiam, et Joatham reges Juda, qui primo Jeroboamo non potuerunt esse coevi; et consequenter bellatores, de quibus hic γ . 17 agitur, in diebus ejus enumerari non potuerunt.

Cap. VI, textitur genealogia levitarum, et aliqua

occurrit difficultas circa versum 10, qui sic habet: *Johanan genuit Azariam, ipse est qui sacerdotio functus est in domo quam aedificavit Salomon in Jerusalem*.

Ratio autem difficultatis est, quod iste Azarias non tempore Salomonis, sed diu post ipsum tantum fuerit pontifex; adeoque non fuit ipse primus qui in templo sacerdotio functus est; ob quod tamen aliqui illud hic poni autumant.

R. scripturam non velle indicare, ipsum fuisse primum, cum tantum sit quartus post Sadoc; sed voluit specialiter laudare Azariam, quia fuit summus templi et sacerdotii zelator contra regem Oziam: Azarias enim spreto timore regis, cum 80 aliis sacerdotibus ipsum regem e templo ejecit dicens: *Non est tui officii Ozia, ut adoleas incensum Domino*, II Paralip. XXVI.

CAPUT VII.

Describitur genealogia Issachar, Benjamin, Nephthali, Manasse, Ephraim, Azer.

QUESTIO UNICA. — QUID RESOLVENDUM DE FILIIS EPHRAIM.

Vers. 1: *Porro filii Issachar, etc.* Recensentur hic aliqui posteri reliquorum filiorum Jacob: de descendentibus autem Dan et Zabulon altum ubique silentium in hoc libro servatur: nam cum libri Paralipomenon maxime conscripti sint ad revocandum in memoriam viros insigniores; talesque in illis tribubus non fuerint, quin sufficienter alibi exprimantur: opus non erat illos hic inserere.

Quia vero tum per sacerdotes, tum per levitas memorabilia quaedam facta eluxerant; et disponente Deo primus rex ex tribu Benjamin assumptus fuerat; atque ex tribu Juda continuati reges usque ad captivitatem babylonicam: familias illas praere reliquis in hoc libro multo amplius dilatavit Esdras; quamvis et fatendum sit, quod plures ex iis omiserit, ne textus hic catalogus in immensum excresceret.

γ . 2: *De stirpe Thola viri fortissimi numerati sunt in diebus David*; puta dum subactis hostibus ex quadam vana gloria populum jussit numerari, infra cap. XXI.

γ . 20: *Filii autem Ephraim: Suthala, etc.* De filiis Ephraim quæri solent sequentia. 1. An fuerint filii Ephraim patriarchae. 2. An omnes hic enumerati, constituant diversas generationes, ita ut unus ab altero successive genitus sit. 3. An illi, de quibus agitur γ . 25, sint filii Beriae, an vero ipsius Ephraim. Ad haec autem quasita elucidanda

R. et dico 1: Illi qui hic γ . 20 enumerantur et postea a Gethæis occisi sunt, sunt filii patriarchae Ephraim: ac proinde non admittimus sententiam eorum qui asserunt hunc Ephraim, qui hic dicitur luxisse filios suos occisos a Gethæis, fuisse diversum ab Ephraim patriarcha, et longe eo posteriorem, sed tamen ex eadem tribu.

Prob. I. Quia hic liber textitur generationes patriarcharum Israel; et dum dicit, v. g.,: *Filii Ruben, filii Simeon, filii Levi, etc.*, intelligit patriarchas Ruben, Simeon, Levi, etc. Ergo hic similiter, dum

dicit, *Filii Ephraim*, intelligit patriarcham Ephraim, Prch. II. Quia hic textitur genealogiam filiorum Joseph; et primo agit de filiis Ephraim, deinde agit de filiis Manasse. Atqui per Manassen intelligit patriarcham Manassen, filium Joseph; ergo similiter per Ephraim intelligit patriarcham Ephraim, alterum filium immediatum Joseph.

Obj. I. Ephraim, de quo hic agitur, habuit filiam nomine Saram, ut patet ex γ . 24. Atqui ista Sara non fuit filia patriarchae Ephraim; ergo, etc.

Prob. min. Quia versu mox citato dicitur illa filia aedificasse tres civitates; id est, bello Israeliico destructas restaurasse; scilicet Bethoron inferiorem et superiorem, et Ozensara. Atqui id a filia patriarchae Ephraim fieri non potuit; utpote cum filii Israel non exierint Ægypto, nisi tota cognatione priori jam diu mortua, ut constat ex cap. I Exod., γ . 6, et annos 40 manserint in solitudine: post quod tempus superstes esse non potuit patriarchae filia aedificandis illis civitatibus apta.

R. Disting. min. Sara non fuit filia immediata patriarchae Ephraim; concedo: non fuit filia mediata, seu una ex neptibus ejus; nego min. Et similiter distincta minore probationis, dico, istam Saram fuisse unam ex posteris Ephraim, quæ diu post mortem ejus nata fuit; cujus tamen ideo hic videtur fieri specialis mentio, quia per eam aliquid præclarum gestum est.

Obj. II. Filii Ephraim fuerunt occisi a Gethæis, quia descenderant ut invaderent possessionem eorum. Atqui patriarcha Ephraim erat diu mortuus, antequam ejus posteri venerint in terram Chanaan, et oppugnaverint Gethæos; ergo, etc.

R. Neg. suppositum, nempe quod filii Ephraim, de quibus hic agitur, invaserint Gethæos: nam quod loco citato dicitur, *quia descenderant, etc.*, non debet intelligi de Ephraimitis, sed de Gethæis; qui Gethæi descenderant in Ægyptum, ut invaderent possessiones Ephraimitarum: idque videtur erui ex textu hebraeo, in quo habetur: *Ut invaderent greges*; et LXX habent: *Pecora*. Atqui filii Israel in Ægypto abundabant pecoribus, et dum venerunt in terram Chanaan, non invaserunt pecora, sed urbes Chanaanorum; ergo in conflictu, de quo hic fit mentio, non Ephraimitæ fuerunt invasores, sed Gethæi. Hinc

Dico 2. Quinque primi filii, de quibus agitur γ . 20, fuerunt filii immediati patriarchae Ephraim; et consequenter hic non enumerantur successive descendentes a se mutuo per octo diversas generationes.

Prob. Quia Ephraim post occisos omnes istos suos filios genuit Beriam, ut patet ex γ . 25. Atqui incredibile, imo impossibile est, quod iste patriarcha habuisset octo successivas generationes, et postea adhuc capax fuisset ad generandum; ergo, etc.

Prob. min. Quia patriarcha Ephraim natus erat antequam Jacob intraret in Ægyptum, ut patet Gen., XXI, 50; imo eo tempore facile habebat septem annos; siquidem Joseph pater ejus accepit uxorem anno ætatis suæ trigesimo, ut eruitur ibidem ex γ . 45 et 46; dum autem Jacob intravit Ægyptum, Joseph

erat 39 annorum, uti monstratum est Quæst. II in cap. XXX Genesis. Deinde post introitum Jacobi in Ægyptum Joseph adhuc vixit 71 annis, adeoque mortuo Joseph, Ephraim erat 78 annorum. Jamvero Joseph vidit Ephraim filios usque ad tertiam generationem, ut habetur Gen., L, 22. Ergo si generationes fuerint successivæ, ex filiis Ephraim hic γ . 20 enumeratis potuit tantummodo vidisse Suthalam, Bared, et seniores Thahath.

Supponamus jam ulterius, quod Thahath eo anno, quo mortuus est Joseph, attigerit annos pubertatis, et anno sequenti, qui erat ætatis Ephraim septuagesimus nonus, genuerit Eladam, et hic anno ætatis suæ decimo quinto genuerit juniorem Thahath, et hic similiter anno decimo quinto genuerit Zabad, et Zabad rursus anno decimo quinto genuerit Suthalam, et hic denique etiam anno decimo quinto genuerit Ezer et Elad: qui duo ultimi supponantur tantummodo habuisse 12 annos, dum occisi sunt a Gethæis; sequitur quod tunc Ephraim habuerit 151 annos. Atqui incredibile et impossibile apparet, quod Ephraim in tanta ætate genuisset Beriam: imo quod plus est, nequidem ad tantam ætatem videtur pervenisse; quandoquidem tunc temporis homines communiter non tandiu viverent: ergo quinque primi filii non fuerunt successive descendentes a se mutuo; sed fuerunt filii immediati patriarchae Ephraim.

Obj. I. Quando in hoc lib. Scriptura utitur hac forma *filius ejus*, successivas designat generationes, ut patet ex cap. VI, 21 et seq., ac alibi sæpius. Atqui etiam hic γ . 20 utitur hac forma *filius ejus*; ergo et hic successivas designat generationes.

R. N. conseq. Nam licet ista forma, *filius ejus*, sæpe in hoc lib. intelligatur de successivis generationibus, tamen nimis graves rationes obstant, ut hic hoc sensu intelligatur: siquidem, ut jam monstratum est, Ephraim post octo successivas generationes non fuisset amplius capax ad generandum Beriam. Præterea quod per γ . 20 *filius ejus* hic non designentur successive generationes, videtur satis patere ex modo quo pergit Scriptura: nam dum illas designat, non amplius dicit *filius ejus*, sed *filius hujus*, ut patet hic ex littera, quæ ita habet: *Hujus filius Zabad, et hujus filius Suthala, etc.*

Obj. II. Bis hic ponitur Thahath. Atqui est contra praxim familiarum duos filios eodem nomine vocare, quandiu prior vivit; ergo, etc.

R. Neg. min. Nam cum et hodie duos fratres, et duas sorores subinde idem nomen habere videamus: nihil implicat quominus etiam duo filii Ephraim idem nomen habuerint.

Dico 3. Illi tres, de quibus agitur γ . 25, non sunt filii Beriae, sed ipsius Ephraim.

Prob., quia omnia, quæ hic dicuntur a γ . 22 usque ad γ . 25, intelliguntur de patriarcha Ephraim, ut liquet ex textu, qui ita sonat: *Luxit igitur Ephraim... multis diebus, et venerunt fratres ejus ut consolarentur eum. Ingressusque est ad uxorem suam: quæ concepit et peperit filium, et vocavit nomen ejus Beria, eo quod*

in malis domus ejus ortus esset : filia autem ejus fuit Sara... Porro filius ejus Rapha, et Reseph, et Thale. Itaque sicut illud filia autem ejus ab omnibus communiter refertur ad Ephraim, non ad Beriam; ita similiter istud porro filius ejus videtur ad Ephraim referendum esse : ac consequenter Rapha, Reseph, et Thale non sunt filii Beriae, sed Ephraim.

Porro Scriptura iterum hic repetit tres filios Ephraim, ut habeatur deductio generationis Josue, filii Nun, qui princeps fuit et ductor populi. Duplex igitur generationis linea hic ponitur in Ephraim : prima, quae a Gethais occisa fuit; posterior vero, quae per Josue principem mire nobilitata est.

CAPUT VIII.

Hoc capite Scriptura ex professo enumerat posteros Benjamin; idque ideo, quia post tribum Levi, ob sacerdotium, et post tribum Juda, ob continuatam regni possessionem, honoratior erat tribus Benjamin, utpote quae, Deo auctore, Saulem habuit primum Israelitarum regem. Ut igitur ejus generatio tota sciatur, hic regreditur Scriptura ad illam tribum : ejusque posteros plenius, quam cap. praeced. recenset.

PROPONUNTUR ET CONCILIANTUR ALIQUAE APPARENTES ANTILOGIAE.

Petes 1. quid significet versus 52, in quo dicitur : *Habitaverunt ex adverso fratrum suorum in Jerusalem cum fratribus suis.*

R. conformiter ad id quod dicitur cap. seq. §. 35, hic describi, quomodo posteri Jehiel, qui hic dicitur Abigabaon, id est quasi dominus Gabaon, diviserint habitationem, aliis in Gabaon manentibus, aliis habitantibus in Jerusalem ex adverso, id est e regione, fratrum suorum cum fratribus suis, id est cum filiis Juda.

Petes 2. quomodo hic nominati habitare potuerint in Gabaon, cum inter eos recensetur Cis pater Saülis, qui non in Gabaon, sed in Gabaa habitavit, ut colligitur ex I Reg., X, 26, ubi de electo in regem Saule dicitur : *Abit in domum suam in Gabaa.*

Putant aliqui, Gabaon et Gabaa esse nomina ejusdem civitatis : sed cum Josue XVIII, 24, Gabaon et Gabaa tanquam distinctae civitates habeantur, id dici non potest. Unde

R. et dico, quod, sicut habitatores Gabaa transierunt in Manahath, ut hic dicitur §. 9, oportuerit, ne solitaria maneret civitas Gabaa, ut aliqui eo transierint. Natus ergo et enutritus in Gabaon Cis, cum suis transivit in Gabaa, aliis cum filiis Juda habitantibus in Jerusalem, aliis manentibus in Gabaon.

Petes 3. circa versum 35, ubi dicitur : *Ner autem genuit Cis, et Cis genuit Saül*, quomodo versus ille suam habeat veritatem, cum ex I Reg. XIV, 50, colligatur, quod Ner et Cis fuerint fratres : siquidem ibidem dicitur quod Abner, filius Ner, et Saül, filius Cis, fuerint patruales.

Lyranus putat, unum tantum fuisse Ner, cujus fra-

ter erat Cis : Ner autem juxta ipsum sibi adoptavit Cis post mortem patris, et curam ejus gessit, qualem solet gerere pater pro filio : sicque existimat sufficienter verificari, quod Ner genuerit Cis, item quod Saül et Abner fuerint patruales.

Verumtamen cum Scriptura expresse dicat, quod Ner genuerit Cis, proprie de patre intelligenda est, quando nihil obstat quominus ita intelligi possit. Porro hic nihil tale obstat. Nam omnia sic explanari possunt : dicendo duos fuisse Ner. Primus fuit avus Saülis, et pater Cis atque secundi Ner, qui genuit Abner : sicque verificatur, quomodo Saül fuerit patruelis Abner. Ner autem primus, sive avus Saülis, I Reg., IX, 1, dictus est Abiel; atque hoc nomen videtur proprium ejus, cum Ner magis significet principatum, quia scilicet excellens et nobilis fuit inter suos.

Dices : Versu 30 hic dicitur, quod Abigabaon inter varios filios etiam genuerit Cis; ergo non Ner, sed Abigabaon fuit avus Saülis.

Quidam putant, ejusdem viri nomen esse Abiel, Ner et Abigabaon, qui cap. seq., §. 35, etiam dicitur Jehiel. Sed cum hic §. 35, et similiter cap. seq., §. 39, tanquam de alio loquens Scriptura dicat : *Ner autem genuit Cis,*

R. non implicare, quominus duo fuerint Cis, qui locis citatis aperte nominantur. Unus est filius Abigabaon; seu Jehielis, alter vero filius Ner, seu Abielis.

Porro ex eo quod hic §. 35 addatur : *Saül genuit Jonathan, et Melehisua, et Abinadab, et Esbaal*, rursus patet, quod saepe duplicia nomina dentur uni et eidem personae : nam certum est, inter filios Saül etiam fuisse Isboseth, qui II Reg. II rex creatus est; adeoque unus ex illis quatuor, verisimiliter Esbaal, nominatus est Isboseth : nam hic cap. X, 2, tres alii dicuntur in pugna a Philistaeis occisi. Similiter tantum unus legitur filius Jonathae; cumque iste hic vocetur Meribbaal, et II Reg. IV dicatur Miphiboseth, diversa sunt ejusdem hominis nomina.

CAPUT IX.

Enumeratis omnibus illis principibus qui vel captivitatem babylonicam praecesserunt, vel in eam missi sunt, breviter hoc capite incipit Scriptura enumerare eos qui in Jerusalem ex captivitate rediere; ut ita ex praecedentibus eorum progenies dignosci possit.

QUAEDAM RESOLVUNTUR. — Quare et quo sensu hic §. 20 Phinees dicatur dux eorum qui per vias castrorum Domini, custodiebant introitum, dictum est, supra in quaestione unica, cap. XIV.

Petes 1. quid significet versus 22, in quo dicitur de levitis : *Quos constituerunt David, et Samuel Videns, in fide sua.*

R. Quamvis de Samuele nusquam alibi legamus, quod ordines levitarum instituerit, ex hoc tamen loco intelligimus ipsum quoque hos ordines excogitasse, et aliquos instituisse; in quantum scilicet descripta levitarum officia et ordines cum Saule primi-

tus incepit, et David postmodum sublimatus ad regnum, hunc ordinem complevit.

Quod autem additur : *In fide sua*, quidam ad Davidem et Samuelem referunt, ita ut significetur, quod constanter et in perpetuum ordines illos servari voluerint. Attamen cum Estio potius censendum videtur, quod illa verba, *in fide sua*, referantur ad levitas, quia praevidebantur futuri fideles, ac stabiles : nam vox hebraica non tam fidem, quam officium significat. Unde sensus est, quod David et Samuel voluerint, ut levitae illis sibi datis officiis non tantum per se, sed etiam in posteris suis perpetuo fungerentur.

Petes 2. quid significetur, dum §. 25 dicitur : *Fratres autem eorum in viculis morabantur, et veniebant sabbatis suis de tempore usque ad tempus.*

R. per fratres intelligi, non filios ejusdem patris aut familiae, sed consortes ejusdem officii; adeoque hic textus significat quatuor fuisse janitores templi primarios, ut §. 26 dicitur, qui erant principes omnium aliorum, sicuti et praepositi thesauris.

Porro illi singulis sabbatis custodiam mutabant, ita ut a sabbato in sabbatum ipsi cum minoribus, qui in viculis, id est in suburbanis et pagis alio tempore habitabant, in sabbatis Hierosolymam suo ordine convenientes, per integram septimanam agerent excubias ad templum Domini, ne quis vel indignus intraret, vel aliquid quod non licebat in eo patraret.

Illarum vero excubiarum tempore aliquibus committebatur aperire templum : alii curam habebant vasorum; alii committebantur utensilia templi, v. g., vinum, thus, et aromata, quae dabantur filiis sacerdotum, per vias suas venientibus, ut ex his unguenta facerent.

Petes 3. quomodo hic tam pauci ponantur ex captivitate reduces, cum I Esdrae II, 64, exceptis servis et ancillis numerentur 42,560.

R. hic tantum numerari illos qui post reditum a captivitate inhabitaverunt Hierosolymam, aliis alia loca incolentibus.

Caput decimum descendit ex professo ad acta regum, atque incipit ab ultima Philistinorum cum Saule pugna. Ea autem, quae hic disputari et tractari possent, discussimus in quatuor ultimis capitibus lib. I Regum.

CAPUT XI.

Omisso regno Isboseth, de quo agitur II Reg. II, hoc capite incipit Scriptura agere de pleno Davidis regno super populum Israel. Deinde recensentur nomina principum, et virorum fortium sub Davide militantium, cum brevi narratione factorum mirabilium ab aliquibus ex illis patratum.

QUÆSTIO UNICA. — AN PECCAVIT DAVID APPETENDO AQUAM DE CISTERNA BETHLEEM.

Resp. et dico 1 : Quod saltem peccaverit venialiter, indulgendo sensualitati, docere videtur S. P. Aug. lib. X Confess., cap. 31, dicens : *Non ego immunditiam obsonii timeo, sed immunditiam cupidita-*

tis... scio Esau lenticulae concupiscentia deceptum, et David propter aquae desiderium a se ipso reprehensum. Porro si seipsum reprehendit David, non est dubium quin peccaverit.

Dico 2 : Si absolute, exprimendo ardens desiderium illam aquam bibendi, voluisset mandare, vel inducere adstantes ad quaerendam istam aquam in tanto periculo, a peccato mortali excusari non potuisset; utpote malens satisfacere suae sensualitati quam in vita servari illos homines qui aquam illam quaerent : cum esset summum periculum occisionis eorum qui stationem Philistinorum penetrare debebant.

Verum non videtur ullatenus inducere voluisse vel mandando, vel consulendo. Desideravit quidem, sed tanquam rem aliquo modo impossibilem; cum tam ipse, quam socii scirent, Philistaeos ibi stationem suam habere, atque se cum omnibus suis esse impari ad hostes inde expellendos.

Præterea allatam aquam noluit bibere, reputans se bibiturum sanguinem virorum illorum. Absit autem ut exprimens desiderium suum, voluisset bibere sanguinem innocentem. Quæsierunt ergo illi istam aquam, non inducti, sed, sicut fieri solet in aulis, ubi vel intimata velleitate regis, aliqui statim, ut placeant, quidlibet exequantur, licet nec rex eos ad id induxerit, nec praevidere potuerit eos tale quid aggressuros.

Dico 3 : Ut circumstantiae innuunt, David audiens Philistaeos urbi patriae dominari, desiderare potuit bibere illam aquam, tanquam fugatis hostibus, residens in Bethleem quasi dominus et liberator ejus; et eatenus non peccavit, ut per se patet.

P. an peccasset, si allatam aquam bibisset.

R. Excepto forte peccato veniali, ex ardentiori appetitu, non peccasset bibendo : nulla enim ex causa videtur ille potus ipsi fuisse interdictus : cum nec jussisset, nec suasisset, ut aquam illam quaerent.

Nec refert, quod ipsemet exclamet §. 19 : *Absit ut in conspectu Dei mei hoc faciam, et sanguinem istorum virorum bibam.* Quia verba illa videntur intelligenda hoc modo : Absit ut bibam illam aquam quam in tanto periculo sanguinis et vitae quaesierunt, nam hoc esset moraliter bibere sanguinem eorum.

Quia tamen minus reverens fuisset in Deum, viros illos custodientem, si in usum privatum convertisset rem tanto periculo quaesitam, exclamat : *Absit, etc.*, 1. volens libando eam Domino, de conservatione, et societate tantorum virorum Deo gratias agere; 2. refrenare cupiditatem erga rem presentem, quam tam ardentem antea desiderabat; 3. sic magnificare factum illorum virorum, et se reddere amabilem, ostendens se privatorum pericula in proprium luxum non velle convertere.

Numerantur illi qui successu temporis venerunt ad Davidem, adhuc fugientem a facie Saülis, item ii qui ad eum venerunt in Hebron, ad ipsum constituendum regem super Israel.

QUÆSTIO PRIMA. — QUOMODO ALIQUI EX TRIBU BENJAMIN VENERINT AD DAVIDEM, ET AN PECCAVERINT DESERENDO SAULEM.

Cum David adhuc moraretur in Siceleg, plures ex tribu Benjamin, de fratribus (id est, de cognatis) Saül ad Davidem transfugerunt.

Ratio ipsorum esse potuit, quia videbant speciali benedictione crescere Davidem, magisque roborari in dies, atque relictis bonis paternis profugum contra inimicos Israel prospere agere; Saulem vero infirmari, et spiritu malo, a Deo desertum, agitari. Hinc deserentes Saulem adhererunt Davidi; audierant enim indubie, Saulem a regno reprobatum, alterumque electum esse a Deo per Samuelem; quem prudentiores suspicari non poterant alium esse quam Davidem.

1. Ob ingentem contra Goliath victoriam; 2. ob res prospere ubique gestas; 3. quia toties evaserat presentissimum periculum mortis, a Saule intentate. Non videntur autem isti peccasse contra juramentum fidelitatis: nam sciebant regnum, quod de facto obtinebat Saül, aliquatenus competere Davidi: siquidem I Reg. XV dixerat Samuel: *Scidit Deus regnum Israel a te hodie, et tradidit illud proximo tuo, nempe Davidi, quem scire poterant jam unctum a Samuele I Reg., XVI.*

Nec refert, quod I Reg. XXII dicantur congregati ad Davidem omnes qui erant in angustia constituti, et oppressi ære alieno, etc., quibus plerumque militibus intentio est atrociorum et prædæ amor, etc., quia illi, qui sic venerunt, non habuerunt intentionem aliam quam habebat David cum suis, scilicet de prædis hostium Israel vivendi, sicut toto persecutionis tempore cum suis vixit David.

Præterea sperare poterant, ad regnum sublevato Davide, beneficia majora, prout etiam obtinuerunt, quando minimus eorum præfectus est centum viris (ut dicitur hic γ . 14), sicque in via erant succurrendi inopie suæ, et solvendi æs alienum.

David quidem in initio timuit, et aliquatenus dubitavit de fidelitate advenientium, præcipue ex tribu Benjamin, et cognatorum Saül, ut patet ex γ . 16, ubi egressus ex prasidio, in quo erat, dixit γ . 17: *Si pacifice venistis ad me, etc.* Certificari tamen poterat de fide eorum, 1. per prophetam Gad, quem videtur habuisse familiarem, et per quem intellexerat deserendam esse terram Moab, et intrandam terram Juda; 2. per Abiathar summum sacerdotem, quem habebat in comitatu, qui ad mandatum Davidis induebat ephod, consulebatque Dominum; 3. denique de fide advenientium certificari poterat immediate uramento utrinque præstito.

QUÆSTIO II. — QUOMODO VERUM SIT, QUOD DE TRIBU JUDA AD UNCTIONEM DAVIDIS IN HEBRON TANTUM VENERINT 6,800, UT DICITUR γ . 24.

Difficultas est in eo, quod tribus illa, quæ erat numerosissima et fortissima inter alias, quæque durantibus bellis inter domum Isboseth et David, Davidi adhererat, majori numero venire debuisset; quandoquidem ex aliis tribubus, v. g., de Ephraim et Zabulon multo plures venerint.

Putant aliqui tribum Juda, licet aliis temporibus numerosissimam, ad tam parvum numerum tunc fuisse redactam. Sed hoc dici non potest: nam II Reg., XXIV David jubens numerari subditos sibi milites, ex sola tribu Juda invenit quingenta millia pugnatorum, ubi ex decem aliis tribubus simul sumptis tantum erant octingenta millia. Unde alii volunt, tribum Juda ægre tulisse hanc unctionem, quia volebat sibi solum Davidem dominari; hincque tam pauci comparuerunt, ut ipsi prætendant.

Sed nec hoc verum est: utpote cum tribus Juda toto corde sequeretur Davidem, nec aliud vellet, quam ut obtineret plenum regnum super Israel.

Apposite magis dicunt alii, plerosque tunc ex tribu Juda fuisse occupatos, tum in servitio Davidis, tum ut necessaria pararent aliarum tribuum fratribus, tribus diebus in Hebron commorantibus et convivantibus, ut dicitur hic γ . 39: adeoque dicunt illos sexies mille octingentos speciatim esse deputatos, ut in hac unctione tanquam totius tribus delegati assisterent. Plausibilis est hæc opinio. Tamen

R. dici posse quod hic recenseantur illi qui hætenus partes Isboseth tenerant, sicut multi ex cognatis Saülis secuti fuerant David, adhuc vivente Saule. Itaque hi sexies mille octingenti, videntes totum Israel ad Davidem delabi, cæteris se conjunxerunt, ejusque se imperio subjecerunt.

Dices: Ergo ex sola tribu Juda non fuerunt aliqui presentes tanquam deputati.

R. opus non fuisse deputatione; nam inter eos jam rex erat, et ut talis colebatur David, totaque tribus Juda sequebatur David, exceptis his sex millibus octingentis.

Porro quod David etiam in tribu Juda varios habuerit inimicos, atque inter cæteros, Ziphæos, patet ex I Reg. XXIII, ubi ipsi nuntiaverunt Saülü, in quo loco lateret David, ut opprimi posset et occidi. Illos autem constanter tenuisse Saülis partem, verisimile est, donec tandem videntes, totum Israel partem Davidis elegisse, familiamque Saülis totam fere extinctam, ipsi se in obsequium Davidis consecraverunt.

P. quo sensu dicatur γ . 52 de filiis Issachar, qui maxime dediti erant agriculturæ, *Viri eruditi, qui non verant singula tempora ad præcipiendum quid facere deberet Israel.* Ante responsum

Nota quod LXX et textus hebræus loco ad præcipiendum habeant ad sciendum. Auctor autem Traditionum hebraicæ, apud S. Hieron. sic explicat: *Erant doctores et magistri, sive ad festivitatem, sive ad cætera.*

Sed illa interpretatio agricolis non convenit. Unde

R. eos more rusticorum et pastorum rusticali et experimentali astrologia fuisse instructos; sicque ex per continuum usum, et observationem tum constellationum, tum motuum aereorum, etc., multa prædicere poterant quoad tempestates, plantationes, ubertatem, etc. Imo et ex illis signis sæpe observatis divinando prædicere poterant, quandam bellare,

vel non bellare, utile foret, dicendo, v. g., talem vel talem auram futuram, idque ex iudiciis sæpe observatis, ut non raro familiare est rusticis et pastoribus, prædicentibus æstatem calidam vel humidam.

Ea quæ in sequentibus capitibus occurrunt, aut non continent particularem difficultatem, aut explanata sunt in lib. II Regum.

DILUCIDATIO IN LIBRUM II PARALIPOMENON.

Prefatio.

Hoc libro suppletur, quæ concernunt duos posteriores libros Regum idque quoad reges Juda tantum: de regibus enim Israel nihil dicitur, nisi in quantum necessitas exigit, ut vita regum Juda suppleatur. Octo primis capitibus tractatur de Salomone, ejus gloria,

sapientia, etc. Sub finem autem capituli noni subjungitur ejus mors, et inchoata successio Roboam. A capite decimo usque ad finem libri, tractatur de successoribus in regno Juda usque ad captivitatem babilonicam, et cap. ult. insinuantur reditus ex eadem.

PARS DECIMA TERTIA.

CAPUT PRIMUM.

Oblatis mille hostiis a Salomone in Gabaon, Dominus illi nocte apparens dat ei petitam sapientiam, additis divitiis et gloria; post quæ currus et equites congregat.

QUÆSTIO PRIMA. — QUALE FUERIT SOMNIUM SALOMONIS, IN QUO A DEO OBTINUIT SAPIENTIAM.

Vers. 1: *Confortatus est... Salomon filius David in regno suo, suppressis scilicet regni sui insidiatoribus, qui experti sunt, nullum esse consilium contra Dominum. Et Dominus Deus erat cum eo, non per charitatem tantum, atque benevolentiam; sed per prosperos quoque rerum eventus, quibus tum adversarios suppressit, tum subditos sibi arctissime devinxit, et in excelsum magnificatus est. Nec divinæ benevolentie ingratus Salomon, utique acturus gratias de oblata regni pace.*

γ . 5: *Abiit cum universa multitudine in excelsum Gabaon, quod metonymice III Reg. III, maximum dicitur, id est religione et veneratione præcipuum; cum ibidem hætenus esset tabernaculum fœderis Dei. Nonnulli inquirere solent, quo circiter tempore Salomon iverit in Gabaon ad immolandum. Sed ad hoc breviter responderi potest, quod eo iverit anno regni circiter tertio, aut sub initium quarti. Patet hoc: quia primo hic describitur, quomodo confortatus sit in regno: quod intelligi debet per oppressionem et occisionem hostium. Hinc III Reg. ab initio per duo*

capita describitur inauguratio Salomonis, occisio Adoniae, Joab et Semei: capite autem tertio tantum narratur, quomodo Salomon ascenderit in Gabaon. Atqui Semei tantum est occisus anno tertio regni Salomonis vel sub initium quarti; ergo, etc.

Prob. min.; quia III Reg. II, 59, dicitur: *Factum est autem post annos tres, ut fugerent servi Semei... γ . 40: Surrexit Semei... ivitque ad Achis in Geth. γ . 46: Jussit itaque rex Banaïæ filio Joiaðæ: qui egressus, percussit eum, et mortuus est.*

Nec etiam serius Salomon ivit in Gabaon. Quia ivit antequam ceptum esset ædificari templum, ut patet hic ex textu; et III Reg. III usque ad cap. VI. Ædificatio autem templi cœpit anno quarto regni Salomonis; ergo.

γ . 7: *Ecce autem in ipsa nocte apparuit ei Deus. III Reg. III dicitur illa apparitio Dei facta per somnium, de quo hic inquiri solet, an illud fuerit naturale, an vero propheticum seu extaticum.*

R. et dico: Licet aliqui plausibiliter sustineant, somnium hoc fuisse naturale, ex speciebus diurnis nocte recurrentibus, aut a Deo naturaliter immissum; probabilius tamen aliis videtur sententia contraria, quæ scilicet asserit, somnium hoc fuisse propheticum seu extaticum, divinitus a Deo immissum, qualis fuit somnus Adæ, in quo ab eo Deus costam sustulit, ex qua formavit Evam, Gen. II, 21. Item somnus Abraham Gen., XV, 12, in quo multiplicandam Deus Abrahamæ promisit posteritatem, terræque Chanaan possessionem.